

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK

FILOZOFIJA

Izpitna pola 2

Sreda, 7. junij 2006 / 120 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca in dva konceptna lista.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Napišite komentar k **enemu** od filozofskih besedil.

Pišite v izpitno polo z nalivnikom ali kemičnim svinčnikom. **Rešitev v izpitni poli ni dovoljeno zapisovati z navadnim svinčnikom.**

Preden začnete, besedilo dobro premislite. Za osnutek uporabite konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Vsak esej je ovrednoten z 22 točkami.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

PRAZNA STRAN

Obrnite list.

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA BESEDILA

Izberite odlomek iz dela, ki ste ga obravnavali na pripravah (za Platonovo *Državo* sta na voljo dva različna prevoda istega odlomka – izberite prevod, ki ste ga uporabljali na pripravah). V njem se obravnava neki filozofski **problem** (oziroma problemski sklop). Napišite enovit komentar v obliki eseja, ki naj bo dolg najmanj 600 besed; odlomka ne obnavljajte, temveč razložite, za kateri problem gre; obravnavajte in razložite filozofovo rešitev problema, umestite jo v širši **tematski in pojmovni okvir** celotne knjige (**ne obnavljajte celotne knjige**, temveč predstavite le tisto, kar je nujno potrebno za razumevanje odlomka) ter poskušajte razviti in utemeljiti svoj komentar dane rešitve. Del besedila in nekateri pojmi so tiskani poudarjeno – v komentarju jim namenite posebno pozornost.

PLATON: DRŽAVA

A) Prevod Jožeta Košarja

Zato poskusimo najprej pogledati in pokazati, kaj je v današnjih državah slabo, da ne ustrezajo **idealnemu stanju**, in kaj bi bilo treba spremeniti – to je lahko samo malenkost ali največ dve, vsekakor zelo malo po številu kakor po pomenu –, da pride država do **dobre notranje ureditve**. Strinjam se.

Mislim, da lahko navedem **spremembo, ki bi povzročila tak preokret. To sicer ne bi bila neznatna in preprosta sprememba, vsekakor pa izvedljiva.**

In kaj naj bi bilo to?

Zdaj prihajam k tistemu velikanskemu valu, o katerem sem prej govoril. Z besedo moram na dan, pa čeprav me kot val zasuje z zasmehom in porogom. (V, 18; 195)

B) Prevod Gorazda Kocjančiča

»Zatem morava torej očitno raziskati in dokazati, kaj neki **v polisih delajo slabo**, se pravi, zaradi česa ti niso tako upravljani, in kaj bi bila najmanjša sprememba, ob kateri bi polis prišel do **takšnega načina državne ureditve**. Najbolje bi bilo, če bi šlo za eno (spremembo), če to ne gre, za dve, če pa tudi to ne, za čim manj po številu in za čim neznatnejše po pomenu.«

»Vsekakor,« je pritrdil.

»Zdi se mi, da lahko pokaževa,« sem rekel, »da bi se (polis) **predruožil s spremembo ene stvari; ta sicer ni niti majhna niti lahka, je pa možna.**«

»Katere stvari?« je vprašal.

»Zdaj prihajava k tistemu,« sem rekel, »kar sva prisposodobila največjemu valu. Naj bo izrečeno, čeprav me bo izpostavilo posmehu in me zalilo z nečastjo prav kot val.« (437b–437c)

ARISTOTEL: NIKOMAHOVA ETIKA

Povračanje je namreč v mnogih primerih nekaj drugega kot pravičnost. Če je npr. predstavnik oblasti koga udaril, tedaj udarjenemu ni dovoljeno nazaj udariti oblastnika; če pa kdo udari oblastnika, mu mora biti ne le povrnjen udarec, ampak mora biti povrh še kaznovan. Poleg tega **je velika razlika, ali je bilo nekaj storjeno hote ali nehote.**

Toda v medsebojnih pogodbenih odnosih res velja takšna pravičnost, ki bi jo lahko označili kot povračanje – ne ravno v smislu popolne enakosti, pač pa v smislu sorazmernosti. (1132 b, 165)

DESCARTES: MEDITACIJE

Toda **jaz** sem tudi taisti, ki si predstavljam, kajti četudi po moji predpostavki ni resnična nobena stvar, ki si jo predstavljam, vendar v resnici biva predstavljalna moč in je del mojega mišljenja. Navsezadnje sem **jaz taisti, ki čutim in ki tako rekoč po čutih zaznavam telesne stvari**. Zdajle vendar vidim luč, slišim hrup, čutim toploto! Ne, ne – to je lažno, saj spim! A zagotovo se zdi, da vidim, slišim in se grejem. To ne more biti lažno, prav to je tisto, kar se v meni imenuje **čutenje: in to v natanko tem pomenu ni nič drugega kakor mišljenje**. (60)

KANT: KRITIKA PRAKTIČNEGA UMA

Blagor ali *hudo* sta vedno le odnos do našega stanja *prijetnosti* ali *neprijetnosti*, zadovoljstva ali bolečine, in če objekt želimo ali ga zavračamo zaradi tega razloga, tedaj se to dogaja le v toliko, **kolikor je povezan z našo čutnostjo in z občutkom ugodja in neugodja, ki ga povzroča**. *Dobro* ali *zlo* pa pomenita vedno razmerje do *volje*, kolikor je le-ta z *zakonom uma* določena, da si postavlja nekaj za svoj objekt; tako kot je nikoli neposredno ne določa objekt in njegova predstava, ampak je **zmožnost postaviti si pravilo uma za gibalni vzrok dejanja** (s katerim se lahko udejanji objekt). **Dobro ali zlo se torej pravzaprav nanašata na dejanja, ne na stanje občutenja v osehah**, in če naj bi bilo nekaj dobro ali zlo nasploh (v vseh ozirih in brez drugih pogojev) ali če naj bi vsaj veljalo za takšno, bi lahko tako poimenovali le način ravnanja, maksimo volje in torej osebo samo, ki deluje kot dober ali zél človek, ne pa neko stvar. (61)

NIETZSCHE: H GENEALOGIJI MORALE

Toda kako je potem prišla na svet ona druga »mračna stvar«, **zavest o krivdi**, vsa »**slaba vest**«? – In s tem se vračamo nazaj k našim genealogom morale. Da še enkrat povem – ali še sploh nisem povedal? – le-ti so zanič. /.../ Se je tem dosedanjim genealogom morale vsaj od daleč kaj sanjalo o tem, da ima, na primer, **glavni moralni pojem, pojem »krivde«**, svoje poreklo v zelo materialnem pojmu »**dolgov**«? (249)

PRAZNA STRAN